

4 Noordzee en zeescheepvaart

crisistypen	<ul style="list-style-type: none">• ongeval• gevolgen van een ongeval voor milieu, visserij en scheepvaartverkeer• verontreiniging als gevolg van ongeoorloofde lozing• kustverontreiniging• ongeregeldheden op zee• schaarste aan vervoerscapaciteit• andere crises die verkeersmaatregelen of andere maatregelen vereisen (zoals een terroristische dreiging)• infectieziekten op schepen en in havens
bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none">• soorten beheerders: waterbeheerder tevens vaarwegbeheerder, nautisch beheerder• minister van I&M• burgemeester in havens en bij gevolgen ongeval voor landzijde, of voorzitter veiligheidsregio• <i>search and rescue</i>: Kustwacht• minister EL&I (mijnbouw)• minister EL&I en minister I&M (visserij)
soorten maatregelen	<ul style="list-style-type: none">• eigen maatregelen kapitein• rampenbestrijding op zee• <i>search and rescue</i> en aëronautische <i>search and rescue</i>• maatregelen in geval van gevolgen voor landzijde, in het bijzonder opvang slachtoffers• verkeersmaatregelen• vaarverbod• maatregelen bij een verontreiniging: water, waterbodem en kust• maatregelen bij een obstakel in de vaarweg• maatregelen ten aanzien van de visserij bij een verontreiniging• maatregelen ten aanzien van <i>off shore</i> installaties en buisleidingen• maatregelen bij ongeregeldheden op zee• maatregelen ten aanzien van havens, waaronder toelating en havenbeveiliging• maatregelen tegen infectieziekten

Beheer

Bij scheepvaart moeten worden onderscheiden: het beheer van de infrastructuur (waterbeheer met inbegrip van vaarwegbeheer, nautisch beheer) en het vervoer per zeeschip.

- Waterbeheer is aan de orde bij een (dreigende) verontreiniging en verder (vaarwegbeheer, ook bakbeheer genoemd) bij het opruimen van obstakels en wrakken.

- Nautisch beheer: het treffen van verkeersmaatregelen op het water kan aan de orde zijn bij een ongeval, bij een verontreiniging, bij ongeregelheden of bij een terroristische aanslag (of bij een dreiging van deze incidenten/crises).

Beheerders

- Het nautisch beheer in de aanloopgebieden – zeegebieden met routes naar en van havens – berust bij enkele kustdiensten van Rijkswaterstaat, bij twee gemeenten (Rotterdam, Den Haag) en bij de Koninklijke marine. Het nautisch beheer buiten de aanloopgebieden berust bij de directeur Kustwachtcentrum.
- Het nautisch beheer in het Noordzeekanaalgebied wordt voor RWS uitgevoerd door het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied.
- In het Rijnmondgebied zijn de nautische beheerstaken door de minister van I&M en B&W Rotterdam opgedragen aan de havenmeester van Rotterdam.
- Waterbeheer met inbegrip van vaarwegbeheer: minister van I&M (RWS Noordzee).

Minister van I&M

- De minister van I&M kan ook zelf maatregelen treffen voor een ordelijk verloop van het scheepvaartverkeer.

1 kilometerzone

- Het zeegebied tot 1 kilometer buiten de kust is gemeentelijk/provinciaal ingedeeld.
- Het gezag van de minister van I&M (Wet bestrijding ongevallen Noordzee) heeft in deze zone voorrang boven het gezag van de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (Wet veiligheidsregio's).¹ Dit heeft geen betrekking op de Waddenzee, het

¹ Zie het bevoegdheidenschema Noordzee, zeescheepvaart, havens.

IJsselmeergebied (inclusief randmeren) en de Zuid-Hollandse en Zeeuwse Stromen; dat zijn binnenwateren.

Rampen- en incidentbestrijding op zee (inclusief 1 kilometerzone)

- Ongeval: de kapitein dient bij een ongeval zelf de nodige voorzieningen te treffen.
- Nautisch beheerders zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor de rampen- en incidentbestrijding in hun gebieden; de Kustwacht kan andere beheerders ondersteunen en de coördinatie van de afhandeling overnemen.
- De minister van I&M kan aanwijzingen (= bevelen) geven of de rampenbestrijding geheel aan zich trekken.
- *Search and rescue* en aëronautische *search and rescue* (SAR): door Kustwachtcentrum namens minister van I&M.
- Indien gevolgen voor landzijde: toepassing rampenbestrijding landzijde, in het bijzonder opvang slachtoffers *zie hierna onder bestuurlijke aandachtspunten en zie bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

Infectieziekten

- Maatregelen tegen infectieziekten op schepen en in havens, *zie bestuurlijke netwerkkaart infectieziekte*.

Buitenlandse schepen ('schepen onder vreemde vlag')

- De Nederlandse staat is volledig bevoegd ten aanzien van buitenlandse incidentschepen in de territoriale zee, met uitzondering van buitenlandse staatsschepen (marine en andere schepen in eigendom van of in beheer bij een andere staat en uitsluitend gebruikt in dienst van die overheid voor andere dan handelsdoeleinden).
- Buitenlandse staatsschepen dienen zich te houden aan de Nederlandse wetgeving, maar de tenuitvoerlegging daarvan is afhankelijk van

toestemming van de vlaggestaat of een verzoek daartoe van de vlaggestaat.

Kernongeval

- Voor een ongeval met een zeeschip dat radioactief materiaal vervoert of dat door kernenergie wordt aangedreven bestaat een aparte voorziening, zie *bestuurlijke netwerkkaart kernongeval*.

Kustverontreiniging

- Kustverontreiniging: opruiming tot de hoogwaterlijn (tot waar normaal gesproken hoogwater komt) door waterbeheerder (I&M/RWS), tenzij er geen gevolgen zijn voor de waterbodem.
- Als er geen gevolgen zijn voor de waterbodem, toepassing van de structuur bij een bodemverontreiniging op het land, zie *bestuurlijke netwerkkaart milieu*. Dit moet worden onderscheiden van het algemeen schoonhouden van het strand (taak gemeenten) en van strandvonderij.

Off shore installaties, buisleidingen

- De minister van EL&I (voor deze de inspecteur-generaal der mijnen) kan aanwijzingen (= bevelen) geven aan de exploitant inzake rampenbestrijding.

Visserij

- De ministers van EL&I en van I&M kunnen elk maatregelen treffen ten aanzien van visserij als gevolg van een verontreiniging (bijv. visserijverbod).

Havens

- Ongeval in een haven, of openbare orde probleem: het overheidsgezag ligt decentraal (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio), conform de algemene rampenbestrijding en handhaving van de openbare orde.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio zou op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid (inclusief het opperbevel) in verband met de openbare orde en veiligheid aan een

beheerder zo nodig een bevel kunnen geven; toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt echter in dat hij een verzoek tot interventie doet aan de minister van I&M; de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio past hier dus in beginsel niet zijn bevoegdheden toe.

- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid aan een kapitein van een schip in een haven zo nodig een bevel geven.
- Schepen in nood worden in beginsel toegelaten. Wanneer de veiligheid van de haven en van de bevolking in het geding is, mag de toegang toch worden geweigerd. Toelating heeft evenwel de voorkeur, omdat daardoor ten aanzien van het schip de benodigde maatregelen kunnen worden getroffen. De minister van I&M kan havenautoriteiten verplichten een incidentschip toe te laten.
- De minister van I&M kan desnoods maatregelen treffen inzake gebruik van, toegang tot, verlaten van en verkeer in havens, zo nodig gericht tot gemeentebesturen.

De minister van I&M kan ook aanwijzingen (= bevelen) geven aan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio ten aanzien van havenbeveiliging.

- Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio maakt hier dus niet alleen deel uit van de algemene keten maar ook van deze functionele keten onder de verantwoordelijkheid van I&M.

Ongeregeldheden op zee

- Op zee bestaat geen 'openbare orde', er is buiten de 1 kilometerzone ook geen gezag om de openbare orde te handhaven. In plaats daarvan kan bij 'ongeregeldheden' (bijvoorbeeld protestacties) de minister van I&M optreden op grond van zijn beheersbevoegdheden, zoals het verbieden van de toegang tot een deel van de zee.

- Voor kapingen en terrorisme, zie *bestuurlijke netwerkkaarten justitie algemeen en terrorisme*.

Vaarverbod

- De Inspectie Verkeer en Waterstaat kan een vaarverbod opleggen; subsidiair kan de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio dat zelf – binnen gemeentelijk ingedeeld territorium – op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid.
- Een verkeersmaatregel kan *de facto* een vaarverbod inhouden voor een schip of voor de scheepvaart in het algemeen.

Schaarste vervoerscapaciteit

- De minister van I&M kan tijdens een crisis een interventie in de markt plegen ten aanzien van het vervoer per zeeschip (vervoersnoodmaatregelen), bijvoorbeeld prioritering van bepaald vervoer of de oplegging van een vervoerplicht.

Relatie met regionaal beleidsteam en de commissaris van de Koningin

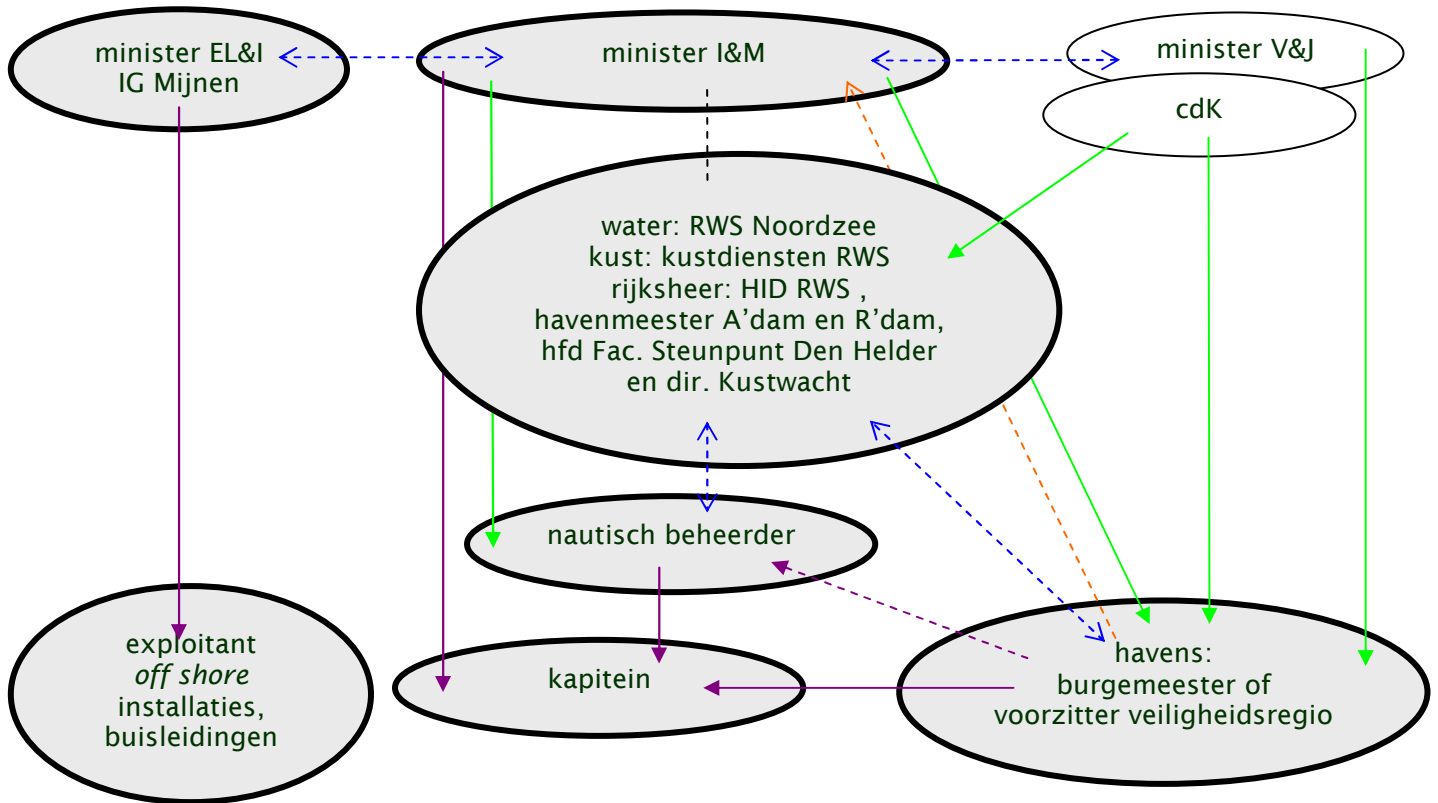
- De hoofdingenieur-directeur van een regionale dienst van Rijkswaterstaat (HID) en de havenmeesters Rotterdam en Amsterdam, het hoofd Facilitair Steunpunt Nieuwe Haven te Den Helder en de directeur Kustwacht zijn tevens rijksheren voor I&M: zij vertegenwoordigen de minister in een regionaal beleidsteam.
- Voor de relatie rijksheren I&M – commissaris van de Koningin, zie *bestuurlijke netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van de rijksheren onverantwoord acht, kan hij:
 - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarbij binnen dat kader die andere partij dwingend bijsturen
 - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met die rijksheren of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens die rijksheren dwingend op te treden.
- Vice versa, als een rijksheren voor I&M een maatregel van een burgemeester of voorzitter van een veiligheidsregio onverantwoord acht, kan hij verzoeken dat de commissaris ingrijpt. De minister van I&M kan aan de minister van V&J verzoeken in te grijpen.

Functionele keten off shore

Functionele ketens water/kust/scheepvaart

Algemene keten

NB 1. in dit schema zijn de functies van de HID Rijkswaterstaat als rijksheer en het nautisch beheer gescheiden; beide kunnen echter organisatorisch samenvallen in aanloopgebieden (Scheldemonden, IJmuiden, Brandaris en Eemsmonding); het nautisch beheer in aanloopgebieden kan ook liggen bij een gemeente (Rotterdam, Den Haag/Scheveningen)

NB 2. de burgemeester en voorzitter veiligheidsregio maken zowel deel uit van de functionele keten havens, als van de algemene keten; dat houdt in dat de aansturing door de minister van I&M plaats vindt binnen zijn functionele keten

Bijlage 4: bestuurlijke aandachtspunten landzijde bij een incident / ramp op zee

bestuurlijke maatregelen	<ul style="list-style-type: none">• Incidenten- en rampenbestrijding op zee vindt plaats conform het Rampenplan voor de Noordzee, maar gemeenten en regio's benutten voor aanpak van de gevolgen voor landzijde hun eigen crisisorganisatie. Bewaak bestrijdingsmaatregelen zoals²:<ul style="list-style-type: none">- slachtofferhulp, informatievoorziening aan verwanten- en eventueel de bestrijding van gevolgen voor landzijde zoals kustverontreiniging
zichtbaarheid bestuur, media en informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none">• Bewaak bij (veel) buitenlandse slachtoffers:<ul style="list-style-type: none">- opvang en faciliteren van buitenlandse autoriteiten en onderzoeksteams.
coördinatie	<ul style="list-style-type: none">• Havens: een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio fungeert in twee verschillende ketens (algemeen en functioneel: havens) en heeft zowel met de minister van I&M te maken als met de commissaris van de Koningin namens de minister van V&J.• Is de commissaris van de Koningin geïnformeerd over ontwikkelingen? Is de rechtstreekse lijn van commissaris met burgemeester / voorzitter en minister beschikbaar?

Versie: 2011-1

Uitgave: Provincies Noord-Holland en Flevoland

Auteur: Ernst Brainich

Contact: Tel.: (023) 514 47 25

E-mailadres: kab@noord-holland.nl

Internetadres: www.noord-holland.nl

² Bron: Rampenplan voor de Noordzee 2009, deel B, par. 4.3.